

Crítica de la raó pura

IMMANUEL KANT

Traducció i notes
de Miquel Montserrat Capella

**Premi Nacional d'Edició Universitària
a la millor traducció 2025 (UNE)**

UNIVERSITAT DE
BARCELONA

Crítica de la razón pura

Crítica de la raó pura

IMMANUEL KANT

TRADUCCIÓ I NOTES DE MIQUEL MONTSERRAT CAPELLA

Presentació de Salvi Turró

Revisió i edició a cura de Salvi Turró i Josep Monserrat

UNIVERSITAT^{DE}
BARCELONA

FILOSOFIA UB
SÈRIE MAGNA

— 3 —

SUMARI

<i>Presentació</i> , per Salvi Turró.....	13
Nota bibliogràfica sobre la <i>Crítica de la raó pura</i>	24
Nota sobre la traducció.....	29

CRÍTICA DE LA RAÓ PURA¹

Lema ²	34
Endreça.....	35
Prefaci a la segona edició [B]	37
Prefaci [A]	53
Contingut ³	61

Introducció⁴

I. De la diferència entre el coneixement pur i l'empíric	63
II. Estem en possessió de certs coneixements a priori, i el mateix enteniment comú no n'està mai desproveït.....	64
III. La filosofia necessita una ciència que determini la possibilitat, els 'principis' i l'abast de tots els coneixements a priori.....	66
IV. De la distinció entre els judicis analítics i els sintètics.....	68
V. En totes les ciències teòriques de la raó hi ha continguts judicis sintètics a priori com a 'principis'.....	71
VI. El problema general de la raó pura.....	73
VII. Idea i divisió d'una ciència especial amb el nom de crítica de la raó pura	76

¹ Aquesta taula amplia considerablement l'original publicada en la primera edició de l'obra, amb l'objectiu de facilitar al lector la localització de les matèries tractades. La taula de continguts original es troba en el lloc que li correspon, a continuació dels *Prefacis*.

² El *Lema* afegit en B.

³ El *Contingut* només en A

⁴ Els set apartats tal com apareixen en B.

I. LA DOCTRINA TRANSCENDENTAL DELS ELEMENTS

PRIMERA PART. L'ESTÈTICA TRANSCENDENTAL	83
§ 1.	83
Secció primera. De l'espai ⁵	86
§ 2. Exposició metafísica d'aquest concepte	86
§ 3. Exposició transcendental del concepte d'espai	88
Corol·laris dels conceptes anteriors	89
Secció segona. Del temps	92
§ 4. Exposició metafísica del concepte del temps	92
§ 5. Exposició transcendental del concepte del temps	93
§ 6. Corol·laris d'aquests conceptes	93
§ 7. Aclariment	96
§ 8. Remarques generals sobre l'estètica transcendental	98
Conclusió de l'estètica transcendental	105
SEGONA PART. LA Lògica TRANSCENDENTAL	107
Introducció. Idea d'una lògica transcendental	107
I. De la lògica en general	107
II. De la lògica transcendental	109
III. De la divisió de la lògica general en analítica i dialèctica	III
IV. De la divisió de la lògica transcendental en analítica i dialèctica transcendentals	113
Primera divisió. L'analítica transcendental	115
Llibre primer. L'analítica dels conceptes	115
<i>Capítol primer. Del fil conductor del descobriment de tots els conceptes purs de l'enteniment</i>	116
Secció primera. De l'ús lògic de l'enteniment en general	117
Secció segona	118
§ 9. De la funció lògica de l'enteniment en els judicis	118
Secció tercera	121
§ 10. Dels conceptes purs de l'enteniment o categories	121
§ 11.	125
§ 12.	127
<i>Capítol segon. De la deducció dels conceptes purs de l'enteniment</i>	129
Secció primera	129
§ 13. Dels 'principis' de la deducció transcendental	129
§ 14. Trànsit a la deducció transcendental de les categories	133

⁵ La divisió en § (1-17) afegida en B.

Secció segona. Deducció transcendental dels conceptes purs de l'enteniment ⁶	136
§ 15. De la possibilitat d'un enllaç en general	136
§ 16. De la unitat original-sintètica de l'apercepció	137
§ 17. El principi de la unitat sintètica de l'apercepció és el 'principi' ⁷ suprem de tot ús de l'enteniment	139
§ 18. Què és la unitat objectiva de l'autoconsciència	141
§ 19. La forma lògica de tots els judicis consisteix en la unitat objectiva de l'apercepció dels conceptes que contenen.....	141
§ 20. Totes les intuïcions sensibles es troben sotmeses a les categories com a úniques condicions sota les quals el divers que contenen pot reunir-se en una consciència	142
§ 21. Remarca.....	143
§ 22. La categoria no té cap altre ús per al coneixement de les coses que la seva aplicació als objectes de l'experiència	144
§ 23.	145
§ 24. De l'aplicació de les categories als objectes dels sentits en general...	146
§ 25.	149
§ 26. Deducció transcendental de l'ús empíric universalment possible dels conceptes purs de l'enteniment	151
§ 27. Resultat d'aquesta deducció dels conceptes de l'enteniment	154
Breu concepte d'aquesta deducció	155
[Versió A] Capítol segon. De la deducció dels conceptes purs de l'enteniment.....	156
Secció segona. Dels fonaments a priori de la possibilitat de l'experiència ⁷	156
Advertiment preliminar.....	157
1. De la síntesi de l'aprehensió en la intuïció.....	158
2. De la síntesi de la reproducció en la imaginació.....	158
3. De la síntesi del reconeixement en el concepte.....	160
4. Explicació preliminar de la possibilitat de les categories com a coneixements a priori.....	163
Secció tercera. De les relacions de l'enteniment amb els objectes en general i de la possibilitat de conèixer-los a priori ⁸	165
Representació sumària de l'exactitud i de l'única possibilitat d'aquesta deducció dels conceptes purs de l'enteniment	172
Llibre segon. L'anàlítica dels principis	174
Introducció. De la facultat transcendental del judici en general	175
Capítol primer. De l'esquematisme dels conceptes purs de l'enteniment.....	177
Capítol segon. Sistema de tots els principis de l'enteniment pur.....	182

⁶ Aquesta Secció II substitueix en B les Seccions segona i tercera de l'edició A.

⁷ Només en A.

⁸ Només en A.

Secció primera. Del principi suprem de tots els judicis analítics	183
Secció segona. Del principi suprem de tots els judicis sintètics	185
Secció tercera. Representació sistemàtica de tots els seus principis	187
1. Axiomes de la intuïció	189
2. Anticipacions de la percepció	192
3. Analogies de l'experiència	198
A. Primera analogia. Principi de permanència de la substància	201
B. Segona analogia. Principi de la successió temporal segons la llei de la causalitat.	205
C. Tercera analogia. Principi de simultaneïtat, segons la llei de l'acció recíproca o de la comunitat	217
4. Els postulats del pensament empíric en general	221
Aclariment	222
Refutació de l'idealisme ⁹	226
Remarca general sobre el sistema dels principis ¹⁰	233
<i>Capítol tercer. Del fonament de la distinció de tots els objectes en phaenomena i noumena</i>	<i>236</i>
<i>Apèndix. L'amfibòlia dels conceptes reflexius resultant de la confusió de l'ús empíric de l'enteniment amb el transcendental</i>	<i>249</i>
Remarca a l'amfibòlia dels conceptes reflexius	252
Segona divisió. La dialèctica transcendental	265
Introducció	265
I. De l'aparença transcendental	265
II. De la raó pura com a seu de l'aparença transcendental	267
A. De la raó en general	267
B. De l'ús lògic de la raó	270
C. De l'ús pur de la raó	271
Llibre primer. Dels conceptes de la raó pura	273
Secció primera. De les idees en general	274
Secció segona. De les idees transcendents	278
Secció tercera. Sistema de les idees transcendents	284
Llibre segon. De les inferències dialèctiques de la raó pura	287
<i>Capítol primer. Dels paral·logismes de la raó pura</i>	<i>288</i>
Refutació de la demostració de la permanència de l'ànima efectuada per Mendelssohn ¹¹	295
Conclusió de la solució del paral·logisme psicològic ¹²	301
Remarca general tocant al trànsit de la psicologia racional a la cosmologia ¹³	302

⁹ Només en B.

¹⁰ Ídem.

¹¹ Només en B, en substitució del text A dels Paral·logismes.

¹² Ídem.

¹³ Ídem.

Primer parallogisme, de la substancialitat ¹⁴	304
Segon parallogisme, de la simplicitat ¹⁵	306
Tercer parallogisme, de la personalitat ¹⁶	311
Quart parallogisme, de la idealitat (de les relacions externes) ¹⁷	314
Consideració sobre la integralitat de la doctrina pura de l'ànima arran d'aquests parallogismes ¹⁸	321
<i>Capítol segon. L'antinòmia de la raó pura</i>	333
Secció primera. Sistema de les idees cosmològiques	334
Secció segona. Antitètica de la raó pura	340
Primer conflicte de les idees transcendents	343
Segon conflicte de les idees transcendents	347
Tercer conflicte de les idees transcendents	353
Quart conflicte de les idees transcendents	357
Secció tercera. De l'interès de la raó en aquest conflicte seu	362
Secció quarta. Dels problemes transcendents de la raó pura en la mesura que és absolutament indispensable que es puguin resoldre	369
Secció cinquena. Representació escèptica de les qüestions cosmològiques a través de les quatre idees transcendents	373
Secció sisena. L'idealisme transcendental com a clau per a solucionar la dialèctica cosmològica	376
Secció setena. Resolució crítica de la disputa cosmològica de la raó amb si mateixa	379
Secció vuitena. El 「principi」 regulatiu de la raó pura pel que fa a les idees cosmològiques	384
Secció novena. De l'ús empíric del 「principi」 regulatiu de la raó pura pel que fa a les idees cosmològiques	388
I. Solució de la idea cosmològica de la <i>totalitat de la composició</i> dels fenòmens d'un univers	389
II. Solució de la idea cosmològica de la <i>totalitat de la divisió</i> d'un tot donat en la intuïció	392
Remarca final a la solució de les idees transcendents matemàtiques i advertiment preliminar amb vista a la solució de les dinàmiques	394
III. Solució de les idees cosmològiques de la <i>totalitat de la derivació</i> dels esdeveniments del món a partir de les seves causes	396
Possibilitat de la causalitat per la llibertat, en conjunció amb la llei universal de la necessitat natural	399

¹⁴ Només en A (Text A dels Parallogismes).

¹⁵ Ídem.

¹⁶ Ídem.

¹⁷ Ídem.

¹⁸ Ídem.

Aclariment de la idea cosmològica d'una llibertat en conjunció amb la necessitat natural universal	401
IV. Solució de la idea cosmològica de la <i>totalitat de la dependència</i> dels fenòmens quant a llur existència en general.....	409
Remarca final a tota l'antinòmia de la raó pura	412
<i>Capítol tercer. L'ideal de la raó pura</i>	414
Secció primera. De l'ideal en general.....	414
Secció segona. De l'ideal transcendental (<i>prototypon transcendental</i>)	416
Secció tercera. Dels arguments de la raó especulativa per a inferir l'existència d'un ésser suprem	422
Secció quarta. De la impossibilitat d'una prova ontològica de l'existència de Déu.....	426
Secció cinquena. De la impossibilitat d'una prova cosmològica de l'existència de Déu	431
Secció sisena. De la impossibilitat de la prova físicoteològica.....	439
Secció setena. Crítica de tota teologia que parteixi dels 'principis' especulatiu de la raó	445
Apèndix a la dialèctica transcendental.....	450
De l'ús regulatiu de les idees de la raó pura.....	450
Del propòsit final de la dialèctica natural de la raó humana.....	463

II. LA DOCTRINA TRANSCENDENTAL DEL MÈTODE

<i>Capítol primer. La disciplina de la raó pura</i>	484
Secció primera. La disciplina de la raó pura en l'ús dogmàtic	486
Secció segona. La disciplina de la raó pura pel que fa al seu ús polèmic.....	498
Impossibilitat d'una satisfacció escèptica de la raó pura desavinguda amb si mateixa.....	507
Secció tercera. La disciplina de la raó pura pel que fa a les hipòtesis	513
Secció quarta. La disciplina de la raó pura pel que fa a les seves proves.....	519
<i>Capítol segon. El cànon de la raó pura</i>	526
Secció primera. Del fi últim de l'ús pur de la nostra raó.....	527
Secció segona. De l'ideal del bé suprem com a fonament de determinació del fi últim de la raó pura	530
Secció tercera. De l'opinió, el saber i la creença.....	538
<i>Capítol tercer. L'arquitectònica de la raó pura</i>	543
<i>Capítol quart. La història de la raó pura</i>	553
Notes	557
<i>Annex. Índex de noms</i>	573
Índex de matèries	575

PRESENTACIÓ

La fira de Pasqua de 1781, després de deu anys de treball continuat i silencis sense contribucions rellevants, Kant publicava la *Crítica de la raó pura*. El 1782 una ressenya a càrrec de Christian Garve contribuïa decisivament a la difusió del text, tot i que en feia una interpretació força discutible —Kant com el *Berkeley alemany*—. El 1785 Karl L. Reinhold, en les seves *Cartes sobre la filosofia kantiana*, assenyalava la importància cabdal de l'obra per a la filosofia present i futura, i dos anys després era el primer a explicar la filosofia crítica en la seva càtedra universitària de Jena. Havia començat, en expressió del mateix Kant, *l'edat de la crítica*! El 1787, arran de les discussions que començaven a produir-se sobre alguns punts de l'obra, se n'imprimia una segona edició en què no sols s'esmenaven errades o s'introduïen correccions puntuals, sinó que es redactava de nou una de les seccions cabdals del text (Dedució transcendental), s'hi afegia una Refutació de l'idealisme i es modificava prou el capítol sobre els Paral·lismes de la raó pura. Les diferències entre la primera edició [A] i la segona [B], remarcades especialment per Schopenhauer primer i per Heidegger després, constituïren un lloc clàssic de discussió en els posteriors estudis kantians.

La *Crítica de la raó pura*, en el projecte inicial de Kant, concloïa la tasca crítica, puix delimitava els principis de l'àmbit cognoscitiu (Estètica i Lògica transcendental) i posava les bases per a la filosofia pràctica (Cànon de la raó pura), de manera que a la crítica havia de succeir l'edificació del sistema filosòfic (Metafísica de la natura i Metafísica dels costums). Tanmateix, la difusió de l'obra i les polèmiques subsegüents provocaren que el moment crític s'ampliés amb dues noves obres no previstes d'entrada: la *Crítica de la raó pràctica* de 1788 venia a reescriure de forma més satisfactòria el Cànon de 1781, i la *Crítica de la facultat de jutjar* de 1790 responia al problema de la unitat de la filosofia transcendental. Enfront de la proposta que feia Reinhold de cercar el fonament últim de la dualitat entre teoria i praxi en una ciència primera sobre la consciència —camí pel qual transitarà Fichte i condicionarà també el punt de partida de Schelling i Hegel—, la tercera crítica sols admet la possibilitat d'un *trànsit* entre aquells dos àmbits a partir de l'experiència estètica i del concepte de finalitat —temes que obriran la porta a la metafísica de l'art i a la filosofia de la natura i de la història en el romanticisme i l'idealisme.

Otto Liebmann (*Kant und die Epigonen*, 1865) cridà a un necessari *retorn a Kant* en allò que la filosofia crítica té de demarcació de límits per tal d'evitar el rebrot de la il·lusió especulativa en els idealistes. Des de llavors, no hi ha hagut moviment filosòfic rellevant que, d'una manera o altra, no hagi entrat en discussió amb l'obra crítica —cf. el primer apartat de la bibliografia—. Ho feu de manera explícita i directa el neokantisme que, dominant la universitat alemanya en el canvi de segle XIX-XX, feu de l'anàlisi de la subjectivitat transcendental, en tant que creadora de formes d'universalització creixent, la clau comprensiva dels diversos àmbits de la cultura. L'escola fenomenològica, a més d'absorbir el llenguatge i la perspectiva transcendental en el Husserl posterior a *Ideen* (1913), en Heidegger proposà una suggestiva lectura de la primera crítica en termes d'obertura ontològica de l'home al món en l'horitzó de la temporalitat. Igualment, des de posicions properes al neopositivisme i a la filosofia analítica s'han discutit a bastament les tesis epistemològiques de la primera crítica.

Sens dubte, aquesta «història efectual» de la *Crítica de la raó pura* mostra el paper determinant de l'obra en el curs de la filosofia contemporània. Tanmateix, com sempre en aquests casos, si bé la recepció del text treu a la llum la rellevància i potencialitat de les seves aportacions, també en circumscriu la lectura a l'horitzó de problemes i debats més significatius per als interessos dels receptors. La història de les interpretacions és alhora la història dels desplaçaments de sentit del text original en funció de les preocupacions filosòfiques o sobredeterminacions semàntiques de la posteritat, fins al punt que pot acabar dient més d'aquestes que del text mateix. En el nostre cas, és palès que el vessant epistemològic, o almenys teorètic, de la primera crítica ha prevalgut en bona part de la literatura. I això no pot deixar de sorprendre amb relació a un text que, des del mateix prefaci, es proposa «suprimir el *saber* per fer lloc a la *fe*» i així eliminar «la vertadera font de tota descreença, que s'oposa a la moralitat i que és sempre fermament dogmàtica» (BXXX). I, precisant més, aquesta supressió «afecta només el *monopoli de les escoles*, però de cap manera l'*interès de la humanitat*» (BXXXII), de manera que, «en cas que hi hagi un ús correcte de la raó pura i hi hagi d'haver també un cànon seu, aquest cànon concernirà no pas l'ús especulatiu, ans l'*ús pràctic de la raó*» (A797/B825). Sense negar el valor de les interpretacions epistemològiques, és clar que no és possible una lectura adequada de la primera crítica sense situar-la en el seu context immediat i en la xarxa d'interessos que determinen la comprensió de la tasca filosòfica de l'autor.

Doncs bé, la *Crítica de la raó pura* sorgeix històricament en la cruïlla de les dues direccions que havia pres la Il·lustració alemanya. En un primer moment, sota l'ègida de Christian Wolff, *praeceptor Germaniae*, s'havia desplegat una filosofia estrictament acadèmica en el sentit recollit pel mateix Kant: «un sistema de

coneixement que se cerca com a ciència, sense tenir cap més finalitat que la unitat sistemàtica d'aquest saber i, per tant, la perfecció *lògica* del coneixement» (A838/B866). El detallat tecnicisme terminològic i argumentatiu de les diverses disciplines filosòfiques, la sistematització de totes elles a partir dels seus primers principis i el sotmetiment de les dades empíriques a la deductibilitat exigida per l'estructura lògica del pensament —pas de les veritats de fet a veritats de raó, com havia assenyalat Leibniz— feien de l'anomenat *racionalisme escolar* wolffià la culminació de l'aspiració centenària de la filosofia per elevar-se a la cientificitat. Bona mostra de la importància i valoració d'aquell moviment entre els seus coetanis, l'ofereix Diderot en un dels seus articles a l'*Enciclopèdia* (vol. XI, p. 486): «l'*ontologia*, que abans (els escolàstics) no era més que una ciència de paraules, prengué un aspecte totalment diferent en mans dels filòsofs moderns o, per dir-ho millor, del senyor Wolff, car el seu curs publicat sobre aquesta ciència és el primer i únic fins avui on ha estat presentada d'una manera veritablement filosòfica».

La segona meitat del segle XVIII veié l'expansió d'un moviment en certa manera oposat a aquella filosofia escolar: l'anomenada *filosofia popular*, que, nodrint-se de l'extensió de la cultura produïda per les nombroses societats de lectura i les revistes de crítica literària, s'orientà a discutir i jutjar els problemes filosòfics a la llum de l'ús públic de la raó. Johann J. Spalding, amb la *Meditació sobre la destinació de l'home* (1748), encetà aquesta forma de fer filosofia, alhora que creà el *tópos* —cabdal per a tota la filosofia clàssica alemanya— expressat en el seu títol: la *Bestimmung des Menschen*. En el mateix inici de l'obra Spalding fixa el tema directriu: «sens dubte paga la pena l'esforç de saber per què existeixo i què he de ser segons la raó». L'interès científicoteòric del racionalisme escolar cedeix el lloc a una pregunta més essencial: la destinació de l'ésser humà en el món. I la resposta és clara. La nostra dimensió cognoscitiva, essent important, és tanmateix subsidiària d'altres finalitats superiors: la contemplació estètica de la natura, les exigències ètiques individuals i els deures socials, una religió fundada en la fe en un Déu moral que ha establert el seu pla per tal que «les capacitats que sento en mi puguin créixer a l'infinit». La *perfectibilitat humana*, tant individual com de l'espècie, es constitueix des de Spalding en l'eix de la segona Il·lustració alemanya: la humanitat no es defineix tant en termes d'ésser com d'esdevenir, esdevenir allò a què està cridada per la seva racionalitat. Per aquest camí transitaran Gotthold Lessing i Moses Mendelssohn. El primer ho expressà perfectament en el seu estil incisiu i polèmic: «Si Déu, en la seva mà dreta, guardés tota la veritat i, en l'esquerra, l'impuls sempre actiu vers la veritat —tot i que afegint-hi que hem d'errar sempre i eternament— i em digués “escull”, jo humilment m'agenollaria davant la seva esquerra i diria: “Pare, dona'm! La veritat pura és sols per a Tu!”» (*Fragments d'un desconegut. Una dúplica*).

També per a Kant el conreu de la filosofia sorgeix i està al servei del seu *sentit mundà*, «que concerneix el que interessa necessàriament tothom» (A840/B868): dimensió, doncs, originàriament pública, popular o cosmopolita de la filosofia. Prèviament a l'anàlisi conceptual i tècnica que fa del filòsof acadèmic un mer «artífex de la raó» (A839/B867), tot ésser humà, per ser-ho, està interessat per certes qüestions que determinen l'ús de la seva raó i la impulsen vers certs fins —la seva destinació— que li són essencials com a part de la humanitat. Aquestes qüestions o motius determinants de la racionalitat són tres, que, expressats en la immediatesa del llenguatge quotidià, diuen: «*Què puc saber? Què he de fer? Què m'és dat d'esperar?*» (A805/B833). D'aquí provenen les parts en què s'ha dividit tradicionalment la filosofia: teòrica, pràctica, doctrina de la religió (racional). Doncs bé, aquests fins/interrogants no constitueixen una mera juxtaposició aleatòria; la unitat de la raó comporta que mantenen entre ells una relació jeràrquica i que el fi suprem i primer només pot ser «la destinació sencera de l'ésser humà, i la filosofia que hi versa s'anomena moral» (A840/B868). En efecte, la pregunta per l'esperança, en explicitar-la del tot —«si faig el que he de fer, aleshores què m'és dat d'esperar?» (A805/B833)—, mostra la seva dependència de la moral. I també per la nostra dimensió moral volem saber sobre temes com ara l'origen del món i la nostra situació en ell, la natura de la nostra ment, la llibertat, la immortalitat, la felicitat futura, Déu, etc. El conreu de la filosofia, doncs, només pot satisfer la nostra raó si s'enfronta i respon a aquells tres interrogants i especialment al segon. Com que aquest interès suprem moral és el que determina la nostra destinació i ens afecta a tots, s'entén l'èmfasi kantiana en la filosofia pràctica com a eix del seu projecte. Ho expressà magistralment en un dels seus cursos dedicats a l'*Enciclopèdia filosòfica*:

Només pot dir-se del filòsof que filosofa [en la mesura que] s'esforça per establir els fins superiors i la destinació de la seva raó; quan els ha assolit, es troba en el temple de la saviesa. El filòsof, com a guia de la raó, dirigeix l'ésser humà vers la seva destinació. Com a artífex millora la nostra intel·lecció i ciència, [tot i que] la ciència no és pròpiament la nostra destinació. El filòsof, com a guia de la raó, és un mestre de saviesa; com a artífex de la raó, és un mestre de ciència. L'ús de la raó amb relació als seus fins és la seva aplicació més noble [...]. Wolff fou un filòsof especulatiu, però no pas arquitectònic ni guia de la raó. Pròpiament no fou en absolut un filòsof, sinó un gran artífex de l'avidesa humana de saber (Ak, XXIX, 8).¹

¹ Les citacions de Kant remetent a l'edició de l'Acadèmia (Ak) indicant el volum en xifres romanes i la pàgina en àrabs, llevat de les citacions de la primera crítica, que, com és habitual, remetent a la primera (A) i segona (B) edicions de l'obra.

Per la nostra dimensió pràctica, doncs, hi ha en l'ésser humà una *tendència metafísica connatural* que travessa el seu vessant teòric i el mobilitza: l'impuls inevitable a plantejar-se «preguntes que no pot defugir, car li són plantejades per la mateixa naturalesa de la raó» (AVII). Es tracta justament de les qüestions referides al món, l'ànima o Déu, a les quals la metafísica acadèmica havia volgut respondre per tal de donar un fonament ferm a la filosofia moral i a la religió. Aquest punt de trobada de les dues tradicions il·lustrades és la matriu de la *Crítica de la raó pura*. Si bé «tota persona benintencionada comparteix sincerament [...] que el món tingui un començament; que el meu Si-mateix pensant sigui una naturalesa simple i, per això, incorruptible; que sigui, alhora, lliure en les seves accions voluntàries i s'elevi per damunt de la coerció natural» (A466/B494), la tradició metafísica no ha estat pas unànime en els seus assaigs demostratius: els filòsofs han defensat tant la creació com l'eternitat del món, la natura tant espiritual com corporal de la ment, tant la llibertat com el determinisme de la conducta. I si ens fixem en la nova ciència matemàtica de la natura, les seves conseqüències també són contradictòries: allà on uns veuen sols un món material subjecte a una successió estrictament determinista de causes i efectes que inclou el mateix ésser humà —Spinoza, materialistes francesos del XVIII—, altres —Leibniz, però també els newtonians creadors de la *físico-teologia*— prenen l'ordre matemàtic de la natura com a prova de l'existència de Déu en tant que causa intel·ligent del món.

D'aquesta manera, el *sa enteniment comú* a què apella la filosofia popular, lluny de trobar en la ciència i la metafísica modernes un saber que fonamenti la seva dimensió moral i religiosa, «es precipita en l'obscuritat i en contradiccions» (AVIII), i és precisament la metafísica «el camp de batalla d'aquestes infinites desavinences» (ibídem). Així doncs, la cruïlla del sistema dels interessos constitutius de la raó —sentit mundà o cosmopolita de la filosofia popular— amb la tradició filosòfica acadèmica no és una confluència pacífica, sinó conflictiva. Podem dir que la raó humana es troba aquí en un veritable *estat de natura* filosòfic, de lluita d'unes escoles contra d'altres per convèncer l'enteniment comú de la seva pretesa veritat: la *història de la raó* com a confrontació de sistemes oposats, sensualistes contra intel·lectualistes, empiristes contra noologistes, escèptics contra dogmàtics (A853-856/B881-884). S'imposa, doncs, que el nostre saber entri en l'*estat civil*, i això significa acceptar una mediació reglada, és a dir, sotmetre's a judici i acatar-ne la sentència. Caldrà així, si és el cas, «rebutjar legítimament les dues parts en conflicte, de conformitat amb la manca de fonamentació de llur exigència en cap títol sòlid» (A501/B529). La situació històrica del final de la Il·lustració, vista per Kant, exigeix, en suma, que «la raó assumeixi de bell nou la més feixuga de totes les seves tasques, és a saber,

la del seu autoconeixement, i institueixi un tribunal que li garanteixi les seves justes vindicacions [...]; i aquest tribunal no és cap altre que la mateixa *crítica de la raó pura*» (AXI-XII).

S'entén, per tant, que Kant, tot i situar el centre de la filosofia en la temàtica moral, hagi d'ocupar-se amb detall de la qüestió referent al saber. No sols perquè aquesta dimensió també és un interès de la raó i forma part de la destinació de l'home, sinó més específicament perquè en l'àmbit teòric es plantegen tesis que afecten essencialment la filosofia pràctica: les doctrines que, reduint el món a natura causalment determinada, no sols neguen un Creador, sinó la mateixa llibertat i, així, la possibilitat de la moral. En nom de la destinació moral de la humanitat s'ha de dur a terme una crítica de la raó. *Criticar* significa, en el llenguatge de l'època, analitzar un tema per tal d'emetre'n un judici: caldrà, en efecte, analitzar les condicions que determinen el nostre saber per tal de formular un veredict sobre les pretensions de la metafísica —o de les derives metafísiques de la ciència moderna—. La comparació kantiana de la tasca crítica amb un tribunal no és, per tant, una mera metàfora, com acostuma a dir-se, sinó una conceptualització precisa d'allò de què es tracta: pacificar els conflictes filosòfics apel·lant, com és propi de l'estat civil, a una instància judicial. Doncs bé, la tècnica jurídica prescriu la forma que ha de tenir un procés: (1) identificar els principis o les lleis que determinen el cas; (2) escoltats els testimonis, aplicar la llei per tal de dirimir la legitimitat o no de l'acusació; (3) en cas de veredict advers, determinar la pena i les condicions del seu compliment. Aquests tres moments són justament els que articulen l'estructura general de la *Crítica de la raó pura*.

(1). Atès que el tribunal ha de jutjar sobre la metafísica com a presumpte saber, les lleis aplicables al cas seran els principis generals del coneixement. Això obliga a adoptar el que Kant anomena procediment transcendental: «anomeno *transcendental* tot coneixement que s'ocupa, en general, no tant dels objectes, sinó del nostre mode de coneixement dels objectes» (B25). El nostre mode de coneixement, com a éssers racionals finits que som, comporta la presència de dues facultats: la sensibilitat com a capacitat receptiva i l'enteniment com a activitat de pensar el sensible. En tots dos casos (Estètica i Analítica transcendental), s'han de treure a la llum les condicions universals i necessàries de l'exercici d'aquelles facultats independentment dels continguts concrets: els seus elements a priori. Descrita l'estructura d'ambdues facultats, caldrà ocupar-se especialment de la seva síntesi (Deducció transcendental), car «sense sensibilitat no se'ns donaria cap objecte, i sense enteniment no seria pensat cap objecte. Els pensaments sense contingut són buits, les intuïcions sense conceptes són cegues» (A51/B75). Aquesta part de l'obra aborda els temes epis-